

Ni nam vseeno in imamo znanje!

Na Nacionalnem inštitutu za biologijo že desetletja opravljamo številne raziskave s področja **taksonomije, ekologije, etologije** in **varstva narave**. Velik del naših raziskav poteka tudi v kmetijski krajini. Rezultate raziskav objavljamo v najboljših svetovnih znanstvenih revijah. Sodelujemo z nevladnimi in vladnimi inštitucijami in s svojim znanjem prispevamo k razvoju smernic za ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Goče z vinogradi. Kmetijska krajina ključno prispeva k blagostanju ljudi. Za človeško oko je lahko zelo privlačna, a drugim živim bitjem pogosto postavlja nepremostljive ovire, ki povzročajo upadanje biotske raznovrstnosti.

NEKAJ PREDLOGOV ZA UČINKOVITEJŠE VAROVANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI!

- Izdelava novega, sodobnega rdečega seznama ogroženih vrst, ki bo temeljil na rezultatih monitoringov, bo imel jasna merila uvrščanja in se bo redno obnavljal.
- Izdelava kazalca ohranjenosti biotske raznovrstnosti na osnovi nacionalnih prioriternih vrst.
- Preučiti pomanjkljivosti ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti v kmetijski krajini (KOPOP), jih dopolniti, da bodo postali učinkoviti in izdelati sistem, v katerem bo preverjanje stanja biotske raznovrstnosti sestavni del ukrepov.
- Dopolniti načine izplačil za ohranjanje biotske raznovrstnosti v kmetijski krajini, da bodo temeljili na merljivih učinkih na biotsko raznovrstnost.

Izdal: Nacionalni inštitut za biologijo (NIB), Oddelek za raziskave ekosistemov in organizmov (EKOS), Večna pot 111, SI-1000 Ljubljana (www.nib.si). **Avtorji besedil:** prof. dr. Davorin Tome, doc. dr. Meta Virant-Doberlet, doc. dr. Al Vrezec, dr. Danilo Bevk, dr. Alenka Žunič Kosi. **Avtorji fotografij:** prof. dr. Davorin Tome, doc. dr. Al Vrezec, dr. Danilo Bevk, dr. Andrej Gogala, Andrej Kapla. **Oblikovanje:** dr. Jernej Polajnar. **Naklada:** 1000 izvodov. **Leto izida:** 2017.

BIOTSKA RAZNOVRSTNOST S KMETIJSTVOM IN ZA KMETIJSTVO

- **Pridelovanje hrane** je dejavnost, ki ljudem omogoča preživetje. V svetovnem povprečju okoli 90 % hrane pridelamo!
- **Biotska raznovrstnost** ključno vpliva na pridelavo hrane in na kvaliteto življenja ljudi. Večina **ekosistemskih storitev** v kmetijski krajini, od opraševanja do biokontrole in nadzora nad širjenjem tujerodnih vrst je odvisnih od ugodnega stanja biotske raznovrstnosti.
- Pridelovanje hrane je ena največjih **groženj** biotski raznovrstnosti. Z naraščajočimi potrebami po hrani se bodo pritiski še povečali.
- Nadaljnji **razvoj in blagostanje** naše družbe bosta odvisna od tega, kako učinkovito bomo znali uskladiti pridelovanje hrane in ohranjanje biotske raznovrstnosti.

ČLOVEK JE PREVLADUJOČE ŽIVO BITJE, KAR JE VELIKA PREDNOST, A TUDI ODGOVORNOST

- Polovico energije, ki je na Zemlji na razpolago biosferi, porabi za svoje potrebe človek. Druga polovica je na voljo za preostalih 10 milijonov vrst, s katerimi sobivamo.
- Če bi vsi ljudje živeli, kakor živimo v razvitem svetu, bi bilo na Zemlji trajnostno prostora za dve milijardi ljudi – kam z ostalimi petimi milijardami?
- Do leta 2050 naj bi bilo na svetu prek 9 milijard ljudi, da bodo vsi nahranjeni, bo treba proizvodnjo hrane povečati za 60 %!

PRIDELAVA HRANE VPLIVA NA BIOTSKO RAZNOVRSTNOST

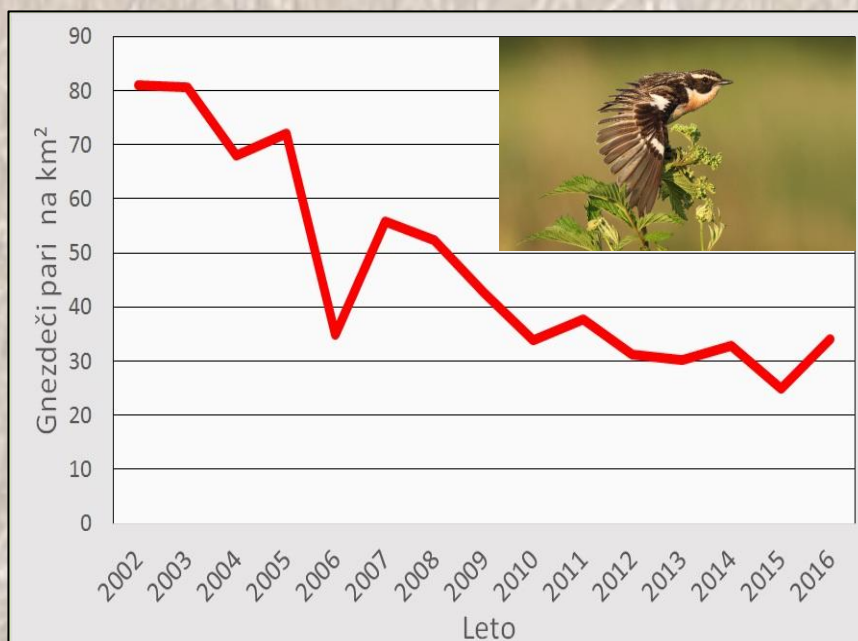
- Živi del narave je nepredstavljivo pestra in dinamična združba vrst z vsemi njihovimi neposrednimi in posrednimi odnosi. Imenujemo ga tudi »**biotska raznovrstnost**«.
- Med dejavniki, ki najbolj škodljivo vplivajo na biotsko raznovrstnost, je pridelava hrane.
- Kmetovanje negativno vpliva na biotsko raznovrstnost, če je preveč intenzivno ali če se opusti. Rešitev je v pravem ravnovesju.

Sodobno kmetovanje ima številne negativne vplive na biotsko raznovrstnost. Organizme hitra mehanizacija neposredno pokonča, na velikih intenzivnih kmetijskih površinah prostoživečim vrstam zmanjkuje prostora in hrane.

STANJE BIOTSKO RAZNOVRSTNOSTI V SLOVENIJI

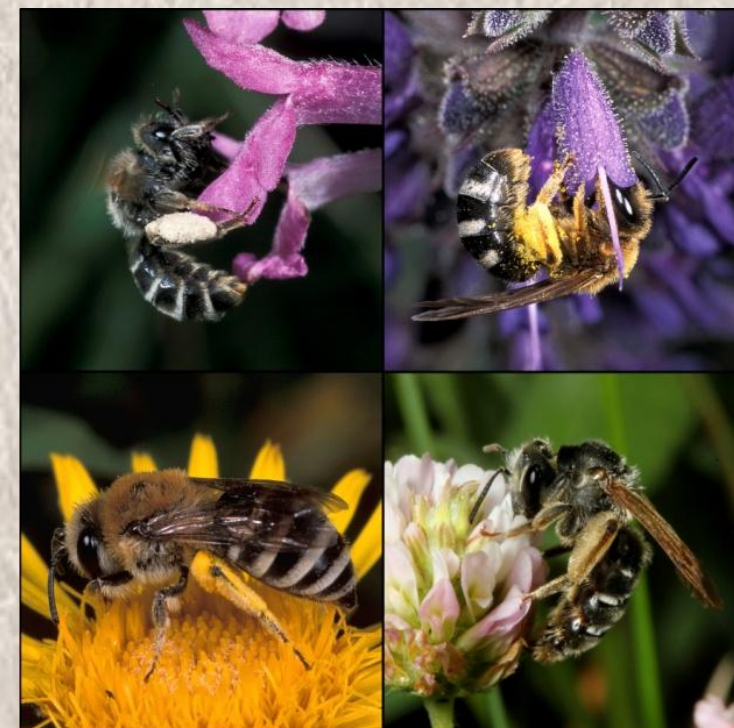
- Vemo, kaj se dogaja s populacijami živali in rastlin, pri katerih stanje spremljamo z monitoringi. A te vrste predstavljajo manj kot 1 % celotne biotske raznovrstnosti Slovenije.
- Število ptic kmetijske krajine se je od leta 2008 do danes zmanjšalo za skoraj polovico. Stanja žuželk ne spremljamo tako sistematično kakor pri pticah, a tudi pri njih stopnja ogroženosti narašča. Številne so izumrle ali so tik pred tem.
- Kljub zavezi, da do leta 2020 ustavimo upadanje biotske raznovrstnosti, se zmanjševanje velikosti populacij ogroženih vrst kmetijske krajine nadaljuje. Vzrokov, zakaj je tako, ne raziskujemo.

V kmetijski krajini Ljubljanskega barja je populacija **repaljščice** – indikatorske ptice ekstenzivnih travnikov, v zadnjih 15 letih upadla za več kakor polovico.

RDEČI SEZNAMI OGROŽENIH VRST – NEPOGREŠLJIVO ORODJE NARAVOVARSTVA

- Rdeči sezname nas opozarjajo na vrste, ki so v resni nevarnosti, da izumrejo. Z njimi tudi v kmetijski krajini ugotavljamo, kako učinkoviti smo pri varovanju biotske raznovrstnosti. A rdeči sezname so nam v pomoč le, če so narejeni na preglednih, objektivnih merilih in se redno obnavljajo.
- Pregleden rdeči seznam je najpopolnejši opis stanja biotske raznovrstnosti v državi.
- Ogrožene vrste Slovenije so navedene v pravilniku o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam, ki je izšel v Uradnem listu RS leta 2002. Pravilnik večinoma temelji na podatkih, zbranih v letih 1989 do 1992. Naši rdeči sezname so zastareli! Nastali so po takrat veljavni subjektivni metodi najboljše presoje in so za današnje potrebe neuporabni.
- Natura 2000 je dober mehanizem za varovanje evropsko pomembnih vrst, a vsaka država, tudi Slovenija, ima poleg tega številne **nacionalno pomembne vrste in redkosti**, ki jih evropski sistem spregleda. To so na primer endemiti, vrste na robu območja razširjenosti, nacionalno ogrožene vrste ter vrste, na katerih temelji delovanje naših ekosistemov. Zaradi tega Mednarodna zveza za ohranjanje narave in naravnih virov (IUCN) priporoča, da države ohranjajo in redno obnavljajo svoje rdeče sezname.

Divje čebele (čmrlji in čebele samotarke) so nujne za zagotovitev zanesljivega opraševanja tako v naravi kot kmetijstvu. V Sloveniji živi prek 500 vrst divjih čebel, njihova pestrost hitro upada. Strokovnjaki ocenjujejo, da je resno ogroženih ali celo izumrlih že polovica, med drugim tudi vrste na fotografiji. Pravo stanje lahko pokaže le rdeči seznam, ki temelji na kakovostnem monitoringu!

Med hrošči je izumrlo že veliko travniških specialistov. **Primorski poljski kozliček** – nekoč pogosta vrsta na slovenskih travnikih, danes živi le še v JZ delu države, njegova populacija upada. Na rdeči seznam ni uvrščen!

Hrošča **Schaumijevega brezokca** sezname vrst za Natura 2000 območja ne obravnavajo, čeprav je kot endemit pomemben del biotske raznovrstnosti Slovenije, saj živi le pri nas in nikjer drugje.